

»Nadaljevati moramo po poti naše nacionalne tradicije«

»Z velikimi žrtvami v preteklosti smo Slovenci prestali hude preizkušnje, si postavili strukture naroda in si zgradili tak nacionalni kapital, da nas danes ne more več nihče izbrisati, obstali pa bomo samo, če bomo znali po poti naše nacionalne tradicije nadaljevati in si pridobiti pravo zavest, da bomo polnopravno zaživel v družbi narodov, ki se bodo morali vse bolj usmerjati v duhovni, kulturni in znanstveni pluralizem«. To je smisel predavanja, ki ga je imel v petek, 22. t.m., pisatelj in javni delavec prof. Matjaž Kmecl v knjižnici »Pinko Tomažič in tovariši« na Opčinah.

Predavatelj je uvodoma govoril o problemih fizično šibkih, se pravi številčno majhnih narodov, in poudaril misel, da je slovenska suverenost posebne vrste, saj jo imamo kljub temu, da nimamo ne vojske ne policije, praktično torej brez realne oblasti, celo brez svetnikov. Za našo naklonjenost se nihče ne poteguje, ker nas je malo, ker smo prekmalu spoznali, da je življenje v družbi drugih narodov nevarno in smo se temu spoznanju prilagodili. Razumeli smo, da se ne kaže izpostavljati frontalno. Zaradi tega smo tudi zelo pozno prišli do svojega pravega kulturnega in političnega središča in se vdajali metafizičnemu mitu, da morajo biti vse krivice kaznovane, vse dokler nismo bili med zadnjo vojno obsojeni na iztrebljenje, a smo znali reagirati. Danes pa — je nadaljeval Matjaž Kmecl — prihaja nevarnost iz nas samih, ker smo premalo zgodovinski, ker ne znamo odločati o lastni usodi, se pravi o vsakdanjih stvareh, če je res, da si nekatera slovenska podjetja celo med sabo dopisujejo v srbohrvaščini.

Toda samozavest, ki smo si jo pridobili, temelji tudi na številkah, ki izpričujejo našo kulturno razvitost in razvejanost, ki se nam kaže v celi mreži institucij: 25 založb, nam kaže v Zahodne Nemčije, 2 tisoč naslovov letno je v sorazmerju s Skandinavijo; in še 850 knjižnic, 250 pisateljev, 600 likovnikov, štirje listi za otroke, 10 gledaliških hiš itd. Celotno na področju lahke glasbe z narodno-zabavnimi ansambli in s skupino Laibach in podobnimi se nekaj živega dogaja. Bogata je dediščina naravnih in kulturnih spomenikov, med katerimi je tri tisoč cerkva in nekaj sto gradov, ki jih rešujemo pretežno na podlagi samoiniciative vernikov in župnikov, ki pa zdaj vendarle

nadaljevanje na 2. strani ■

Položaj italijanske manjšine v Jugoslaviji

Predsednik jugoslovanske zvezne vlade Branko Mikulić je v ponedeljek, 25. t.m., sprejel v Beogradu odposlanstvo Unije Italijanov iz Istre in z Reke, ki ga je vodil predsednik Silvano Sau. Člani odposlanstva so predsedniku beograjske zvezne vlade obrazložili stanje italijanske narodne manjšine v Jugoslaviji in opozorili na nekatere probleme, ki jih je treba čimprej urediti, da se zlasti prepreči padanje števila pripadnikov italijanske narodnostne skupnosti v Jugoslaviji. To je namreč najresnejši problem, s katerim se v zadnjih letih sooča italijanska manjšina v sosedni republici.

Predsednik Mikulić je sprejel predstavnike Unije Italijanov nekaj dni pred svojim obiskom v Rimu, kjer bo gotovo govoriti tudi o problematiki italijanske manjšine v Jugoslaviji.

Po dolgih letih skoraj popolnega molka so se v italijanskem tisku v zadnjem času začeli vedno bolj pogosto pojavljati članki o italijanski manjšini v Jugoslaviji. Italijanski tisk je to manjšino do pred kratkim praviloma ignoriral, ker je očitno prevladovalo stališče istrskih prebežnikov, češ da so domala vsi Italijani takoj po vojni oziroma po londonskem sporazumu leta 1954 zapustili Istro, Reko in otoke, kdor pa je ostal je bil v njihovih očeh nekakšen izdajalec ali odpadnik.

V resnici pa je bilo stanje drugačno; nekaj italijanskega življa je vendarle ostalo, moralo prestat marsikatero težavo in je prav v zadnjem času začelo kazati več volje in poguma. Priznati je tudi treba, da uradna Italija svoje manjšine v Jugoslaviji ni nikdar popolnoma pozabila, saj je z njo ohranila posredne ali neposredne

stike zlasti preko Ljudske univerze v Trstu in s prirejanjem seminarjev za italijanske šolnike, se pravi za učitelje in profesorje italijanskih šol v Istri.

Glede na trenutni položaj italijanske manjšine v Jugoslaviji — manjšina živi na ozemlju SR Hrvatske in SR Slovenije — je predvsem zaskrbljujoče dejstvo, da občutno pada število njenih pripadnikov, kot je zgovorno pokazalo ljudsko štetje leta 1981. Na celotnem jugoslovanskem ozemlju je tedaj bilo le nekaj nad 17 tisoč Italijanov, kar pomeni, da je njihovo število v dveh desetletjih padlo za več kot polovico.

To dejstvo in gospodarska kriza, ki je hudo prizadela tudi pomembne institucije italijanske manjšine, sta imeli za posledico, da so med manjšino začeli biti plat zvozna. V prejšnjem mesecu so začeli zbirati podpise na peticijo, ki naj se naslovi na pristojne oblasti, sklicano je bilo zborovanje na Reki — kasneje je bilo preklicano — 19. t.m. pa je prišlo do množičnega zborovanja v Kopru, na katerem so bili obrazloženi glavni problemi italijanske manjšine in so bile tudi nakazane oblike in načini, kako naj se uredijo in rešijo.

Kot list slovenske manjšine v Italiji smo seveda solidarni s pripadniki italijanske manjšine v sosedni Jugoslaviji in po svojih močeh podpiramo njihova prizadevanja za zagotovitev obstoja in vsestranskega razvoja. Odklanjamo pa poskuse nekaterih krogov v Trstu in deželi, da bi se problematika italijanske narodne manjšine v Jugoslaviji instrumentalizirala, se pravi izkoriščala proti naši manjšini in njenim prizadevanjem za obstoj in razvoj.

Pred obiskom Branka Mikulića v Rimu

Obisk predsednika jugoslovanske zvezne vlade Branka Mikulića v Italiji je gotovo velikega pomena. Jugoslovanski politični in gospodarski krogi z velikim pričakovanjem spremljajo srečanja svojih voditeljev z italijanskimi predstavniki. Mikulić se bo v Rimu srečal z italijanskim ministrskim predsednikom Gorio, s predsednikom republike Cossigo in s predsednikom obeh zakonodajnih zbornic. Pomembno bo tudi srečanje s predstavniki Zveze indu-

strijev, v soboto, 30. januarja, pa se bo predsednik Branko Mikulić srečal s papežem Janezom Pavlom II. in kardinalom Casarolijem.

Jugoslovanska tiskovna agencija Tanjug je objavila zelo pozitivno mnenje o tem obisku. »Italija je med sosedami najpomembnejši jugoslovanski partner,« ugotavlja Tanjug, »in tretji sploh, takoj za Sovjetsko zvezo in Zvezno republiko Nem-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 31. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledarček; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski igrar: »Zup-tup«, radijska igra; 11.00 »Oprosti, ne juriš« ali prebiranje vsakdana, radijski satirični kabaret; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski tednik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Nedeljski zbornik; 15.30 port; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 1. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Primorski emigranti od Soče do Mlade Soče — pričevanja o ljudeh in društvih; 8.40-10.00 Za vsakogar nekaj; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 V svetu mladih; 12.00 Skok v preteklost; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Glasbeni vrtljak; 14.30 Spomin na Woodyja; 15.00 Križanovska: »Nemeza«; 15.30 Mi mladi; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.30 Top lestvica; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 2. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.45 Za vsakogar nekaj; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Od trte do vina; 12.15 Analiza enogastronske ponudbe naše dežele; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Govorimo o glasbi; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Prežihov Voranc: »Doberdob«; 16.00 Gastronomska kultura skozi tisočletja; 16.30 Analiza enogastronske ponudbe naše dežele; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Zlatko Kovač: »Scranteman Scaraldo«, radijska igra v verzih; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 3. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.40 Za vsakogar nekaj; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Zdravnik in pacient; 12.00 Zrcalce, zrcalce, povej!; 12.40 Nekaj besed o medu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor Svoboda iz Soštanja; 13.40 Povejmo glasbo: Živ-žav; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Od Milj do Devina; 14.40 Povejmo glasbo: Drugačen glas; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Prežihov Voranc: »Doberdob«; 16.00 Zrcalce, zrcalce, povej!; 16.30 Moda skozi čas; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: »Slovenska postna premissljevanja«; 18.25 Povejmo glasbo: Ko pogledam v nebo; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 4. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.40-10.00 Za vsakogar nekaj; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Med nebom in zemljo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Prežihov Voranc: »Doberdob«; 15.30 Problemi sodobne družbe; 15.45 Glasbeni telefon; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; zbor »Te Deum« in vokalna skupina »Octagon« iz Oula na Finskem; 18.00 Tigrova duša — spomini na Alberta Rejca; 18.30 Povejmo glasbo: Naši toni; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 5. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 Za vsakogar nekaj; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Izkustvo film (I.); 12.00 Izkustvo film (II.); 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Mešani študentski pevski zbor iz Kamnika; 13.40 Povejmo glasbo: LP tedna; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: Rišite z nami!; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Prežihov Voranc: »Doberdob«; 15.30 »Krivi preroki«; 16.00 Glasbene diagonale; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 6. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.40 Za vsakogar nekaj; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Clovek in okolje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Rožice te Čaninaue«; 15.00 Drugi program, vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Oprosti, ne juriš« a i prebiranje vsakdana. Radijski satirični kabaret; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

»Esperanto« mednarodni jezik

V letošnjem koledarju Mohorjeve družbe iz Celovca je Vinko Ošlak objavil daljšo razpravo o pomenu mednarodnega jezika esperanto. Sam je eden vidnejših slovenskih esperantistov. Gre za jezik, ki zlasti malim narodom, tudi Slovincem, odpira nove možnosti prodora v svet. Kljub prevladi treh ali štirih, tkm. svetovnih jezikov, predvsem angleščine, je še nad tri tisoč drugih jezikov sveta, ki so premalo ali sploh niso upoštevani.

Letos poteka 100 let, odkar je dr. Zamenhof, po očetu judovskega in po materi ruskega porekla, izdelal mednarodni jezik esperanto, ki je med vsemi podobnimi poskusi najbolj uspel. Prva njegova knjiga, pisana v esperantu, je izšla v Varšavi.

Jezik se je kasneje dokaj razširil po svetu. Krovna organizacija Esperantistov UEA ima sedež v Rotterdamu in povezuje 9.000 neposrednih članov, preko včlanjenih društev pa posredno še 38.000. V tem jeziku obstaja dokaj bogata književnost, poučujejo ga tudi na univerzah, na Kitajskem kar na 30-ih in se ga uči 200.000 študentov. V Pekingu je bil leta 1986 tudi svetovni kongres esperantistov, leta 1987 pa je bil v Varšavi.

»PRISILNA NEMŠČINA«

V Celovcu so v nedeljo, 24. t.m., predstavili knjigo dr. Petra Gestettnerja s celovške univerze z naslovom »Prisilna nemščina«. Gre za zbirko razprav in člankov o boju za ohranitev skupne dvojezične šole in širše o zavzetosti koroških Slovencev za preživetje ob dolgoletni germanizaciji. Knjigo so že predstavili na Dunaju. Izdal jo je Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu v zbirki »Disertacije in razprave« v založbi Drava.

Krščanska kulturna zveza in Narodni svet koroških Slovencev sta v petek, 22. t.m., podelila letošnjo Tišlerjevo nagrado prelatu dr. Janezu Hornböcku. Nagradenec je bil dolgoletni tajnik in ravnatelj Mohorjeve družbe v Celovcu. Nagrado, ki je pomenovana po Jožku Tišlerju, uglednemu voditelju koroških Slovencev in prvemu ravnatelju slovenske gimnazije v Celovcu, podeljujejo že deveto leto.

Pred obiskom B. Mikulića v Rimu

■ nadaljevanje s 1. strani

čijo. Vrednost blagovne menjave znaša okoli dve milijardi dolarjev. Poleg tega je Italija edini pomembnejši partner na Zahodu«, ugotovila jugoslovanska uradna tiskovna agencija. Jugoslavija si od tega obiska v Rimu pričakuje, da bo podpisan dokument o dolgoročnem gospodarskem sodelovanju, ki naj bi nudil nekatere olajšave pri odplačevanju dolgov. Obisk pa naj bi vzpostavil tudi potrebne stike za krepitev znanstvenega in tehničnega sodelovanja med Jugoslavijo in Italijo ter drugimi državami članicami Evropske gospodarske skupnosti.

Osnovna teža bo torej gotovo na gospodarskih vprašanjih. Prav to dejstvo bo verjetno pogojevalo tudi pogovore o ostalih

Tudi slovenska književnost je preko esperanta našla pot do oddaljenih jezikov, Cankarjevega »Hlapca Jerneja« so npr. Kitajci spoznali preko tega jezika. Mohorjeva v Celovcu je natisnila v dveh izdajah Prešernov »Krst pri Savici«, ki je bil takoj razprodan. (Krono de l'sonetoj).

Pomembno pa je zlasti to, da so izdaje v esperantu v mednarodni javnosti mnogo bolj zapažene kot pa prevodi v tkm. svetovne jezike, in da dosežejo izobraženstvo na vseh celinah. Razmeroma lahek jezik kaže torej veliko upanja tudi malim narodom, ki s svojo kulturo in izročilom lahko veliko prispevajo k duhovni obogatitvi sveta.

š.

—o—

»NADALJEVATI MORAMO PO POTI NAŠE NACIONALNE TRADICIJE«

■ nadaljevanje s 1. strani

lahko računajo na sodelovanje strokovnih služb.

Osrednji problemi slovenske kulture so tisti, ki izvirajo iz premajhnega trga odjemalcev kulture, predvsem tiskane besede. Dva tisoč naslovov letno, kolikor jih imamo zdaj na knjižnem trgu, predstavlja več ali manj maksimum, ki ga ne bo mogoče bistveno presežati. Za bolj specializiran tisk pa preprosto ni kupcev.

Matjaž Kmecl je govoril tudi o enotnem slovenskem kulturnem prostoru, ki ga je treba pojmovati širše kot doslej, ker je pač povezan z vso slovensko ustvarjalnostjo, kjerkoli se pojavlja. Glede italijanske manjšine v Sloveniji je dejal, da predstavlja most med kulturama in se je zavzel za popolno uveljavitev pravic te manjšine v Jugoslaviji. Hrvaški republiki je očital, da še vedno ne omogoča postavitve relejne postaje Koprške televizije za italijansko manjšino v Kvarneru. V zvezi z italijansko manjšino v Jugoslaviji je predavatelj omenil tudi italijanski enotni kulturni prostor.

Na koncu je pisatelj Kmecl poudaril misel, da moramo manj razmišljati o načelih in več odločiti o lastni usodi in da moramo sami poskrbeti za pravo nacionalno zavest.

političnih in družbenih vprašanjih, ki se tičejo dobrih sosedskih odnosov. Gre za vprašanje spoštovanja in izvajanja Osimskih sporazumov. Jugoslavija bi namreč morala začeti z deli za uresničitev takomenovanih osimskih cestnih povezav, ki so pogoj za boljše gospodarsko sodelovanje z Italijo in Evropsko gospodarsko skupnostjo. Italijanska vlada pa se bo morala izreči o zaščiti slovenske narodne manjšine, saj je predsednik jugoslovanske zvezne vlade zagotovil slovenskim predstavnikom, ki so bili decembra pri njem na obisku, da se bo zavzel za zaščito slovenske manjšine. Odprto vprašanje pa je podpora italijanski manjšini v Jugoslaviji. Med srečanjem bodo skušali razjasniti tudi še vedno odprto vprašanje ureditve ribolova v Severnem Jadranu.

Kaj je dr. Grilc v resnici rekel!

Izkrivljeno poročanje je že stara taktika nasprotnikov. Tako se je zgodilo tudi z izjavo dr. Grilca, predsednika Narodnega sveta koroških Slovencev, čigar stališče sta avstrijski radio in televizija prinesla okrnjeno in mu s tem dala povsem drugačen pomen, kakor da pristaja na ločitveni model za šolstvo na južnem Koroškem.

Takšno okrnjeno izjavo so potem prevzeli tudi nekateri slovenski listi, doma in v zamejstvu, ne da bi se poprej vsaj po telefonu pozanimali o tem, kaj je na stvari. Razdraženi posamezniki pa so popisali celo gesla proti dr. Grilcu in Narodnemu svetu na Mohorjevem domu v Celovcu, kar je obžalovanja vredno. Če pomislimo, da od iste strani pred nekaj leti, ko je bila za pravice koroških Slovencev skupna manifestacija v Celovcu, prirejena od slovenskih in nemških organizacij, in so jo nekateri od skrajne levice speljali v protest zaradi Nikaragve, ni bilo nikakega izpada, potem je očitno, da ob vsem zavzemanju za skupno stvar obstaja še kdo, ki iz ozadja išče in najde grešnega kozla med idejno drugače usmerjenimi Slovenci, vnašajoč razdor prav s pretvezo, da se zavzema za enotno akcijo.

Tako se nemškonacionalna in slovenska skrajna ideologija znajdeti na skupni ravni. Stvarnost pa je seveda drugačna.

V Našem tedniku (12.1.) odgovarja dr. Grilc na hajko proti njemu dokaj obširno. Za kaj gre, nam v bistvu kaže naslednji primer.

V zadnjih letih so na južnem Koroškem ustanavljali za letnik s 24 do 26 otroci dva ločena razreda, če je bilo k slovenskemu pouku prijavljenih vsaj 10 otrok. Taki razredi so nastali v Borovljah, Št. Jakobu v Rožu, Železni Kapli, Škocjanu itd. Zadnje leto je bil poseben razred v Št. Jakobu celo le ob 9 prijavljenih. Če bi obveljalo nalo, da nastanejo enojezični razredi za tiste, ki niso prijavljeni, bi lahko ostali pri nespremenjeni stari ureditvi, to je nov razred ob najmanj 10 otrocih, prijavljenih k slovenskemu pouku.

Takšno je bilo tudi stališče komisije izvedencev pri avstrijskem zveznem ministru za pouk z dne 30.9. lani, v kateri so bili zastopani predstavniki koroških Slovencev obeh osrednjih organizacij. To stališče je, da ostane dosedanja ureditev, kar zadeva odprtje novega razreda, kakor je bila dosedaj, torej pri številu 10 prijavljenih.

Značilno je, da pojasnila dr. Grilca o svojem dejanskem stališču tisti slovenski listi, ki so povzeli izkrivljeno poročilo avstrijskega radia in televizije, tudi po objavi v Našem tedniku niso popravili. Človek se uprašuje, kdo hoče manipulirati slovensko javnost, in kakšni so njegovi resnični nameni?

i. a.

Zakaj umirajo gozdovi v Sloveniji

Gozdovi med Peco in Uršljo Goro so del najbolj gozdnatih predelov Slovenije.

Ta del naše domovine ob avstrijski meji je danes močno industrijsko razvit in gosto naseljen. K temu je vsekakor pripomogel gozd iz davnine in gozd izpred stoletij. Nudil je življenjske pogoje za bivanje človeka v strminah in velikih nadmorskih višinah. Tu pod Raduho je najvišja kmetija v Sloveniji. Hišni prag kmeta Bukovnika je 1327 metrov nad morjem. Kmet Jekl v Koprivni je le za štiri metre nižji.

Poseljevanje tega dela Koroške je bilo najbolj živahno med štirinajstim in šestnajstim stoletjem. Takrat si je človek v teh krajih prvokrat podredil gozd, katerega je na osončnih legah skrčil in si tako pridobil potrebne površine za govedorejo, ovčarstvo in poljedelstvo. Naseljenci so takrat poznali le kolobarjenje z gozdom in niso poznali gnojenja ter obdelave stalnih poljedelskih površin. Položne dele gozda so posekali in drevje skurili. To deviško zemljo, pognojeno z lesnim pepelom, so prekopali in jo nekaj let zapored posejali s takrat znanimi kulturami, kot so oves, rž, ječmen, proso, bob, leča. Ko se je pred približno 180 leti pojavil krompir tudi v Sloveniji, so posadili v požganice tudi njega in se s tem reševali hude lakote. Ko takšna njiva ni hotela dajati več, so jo posejali s semenjem gozdnega drevja in s tem osnovali mlad gozd. Za nove potrebe po poljedelskih površinah so ga skrčili drugod.

Tudi industrijskemu razvoju je v Mežiški dolini pred štiristo leti dal osnovo gozd. Zaradi ogromnega gozdnega prostranstva je obilica stalnih potokov dajala industriji čisto in ceneno vodno energijo. Gozd je nudil tudi dovolj oglja, ki so ga za potrebe fužin in železarstva kuhali oglarji okrog Pece in po Smrekovcu. Potreba po njem je posebno porasla pred 320 leti, ko so ob vznožju Pece pričeli kopati svinčevo in cinkovo rudo. Z njim so jo na več krajih topili v utesnjeni gornji Mežiški dolini.

Ti gozdovi so vseskozi pripomogli k preživetju tukajšnjega prebivalstva in oblikovali njihov način življenja. Ljudje so hitro dojeli svojo odvisnost od gozda in se je v njih zaradi tega porodil svojstven etični odnos do njega. Tu se je gozd vrasel v človeka, oziroma človek se je vrasel v gozd. Tako je gozd prekoreninil njegovo misel-

nost, oblikoval njegov lik in utrdil njegove življenjske in delovne navade, njegovo kulturo nasploh. Iz gozda je človek črpal ideje za svojevrstne šege in običaje, z njim ga je povezoval lov in pridobivanje raznovrstne energije. Življenje je teklo v idealnem sozvočju in tesnem sožitju med gozdom in ljudmi na kmetiji in tistimi v industriji. Ta življenjska igra je potekala v zadovoljstvo vseh, na odprti poštenosti, v razmeroma počasnem napredku, a z občutkom varnosti vse dotlej, dokler se je industrija v dolini razvijala v mejah zdravega in v merah znosnega sožitja z naravo in okoljem.

Zdaj se je to prelomilo. Ves napredek, ki ga je gozd skozi stoletja omogočil, se je postavil proti njemu. Tako je postal žrtev samega sebe. Danes gozd med Peco in Uršljo goro umira kot nikjer v Sloveniji, čeprav mu slabo kaže tudi vsepovsod drugod. Nesnaga in strup, ki ga piha v njegove krošnje nekoč od njega spočeta industrija mu zdaj jemlje življenje. Stara se neobičajno hitro, kot človek, ki ga zgrabi neozdravljiva bolezen, in hira iz dneva v dan hitreje. Kljub skrbnemu gospodarjenju z njim, postaja razgrajen, neodporen na ujme, škodljivce in bolezni, nič več mogočen in trdoživ.

Listi in iglice so njegova pljuča in hkrati organ, v katerem ob sončni svetlobi, toploti in vlagi nastaja živa tvarina za gradnjo lastne snovi: debela, korenin in krošnje. In ravno ta pljuča obnavljajo zrak za nas, za vse živo na tem planetu, saj ravno kisik poganja vse žive procese na zemlji. Ta pljuča sedaj rjavijo. Rjavijo in rumešijo v vseh štirih letnih časih, ne samo jeseni kot nekoč, ko se je temu »gozdu« zares lahko še reklo gozd. Drevje se vseprek davi v nesnagi in strupu, s katerim mu človek s pomočjo svoje tehnike krajša življenje. Jemlje mu samoohranitveno sposobnost in moti njegove skozi tisočletja pridobljene in utečene funkcije, s katerimi ustvarja koristne in za človeka neizbežno potrebne dobrine: zdravo vodo, zdrav zrak, rodovitno zemljo, dragocen les, drva, steljo, ugodno klimo, varno bivanje, zaščito pred hudourniki, zemeljskimi in snežnimi plazovi, lepoto pokrajine ter zdravo življenjsko okolje nasploh. Žveplozem dvo-

dalje na 6. strani ■

Za pravičen mir na bližnjem Vzhodu

Na izredni seji Arabske zveze v Tunisu so odobrili resolucijo v podporo palestinskega prebivalstva na zasedenih ozemljih. Dogovorili so se tudi za ustanovitev posebnega odbora, ki bo izdelal enotno resolucijo o sklicanju mednarodne mirovne konference. Arabska zveza nadalje zahteva umik Izraelcev z zasedenih ozemelj.

V begunskih taboriščih v Cisjordaniji in Gazi je položaj še dalje napet, saj je tudi v zadnjih dneh prišlo do protizraelskih manifestacij. Policija je z gumijastimi izstrelki streljala na demonstrante.

Zahodnonemški zunanji minister Genscher je v Jeruzalemu zaključil krajši o-

bisk. Na tiskovni konferenci je izrekel zaskrbljenost Evropske gospodarske skupnosti nad položajem v Cisjordaniji in Gazi, kjer se že več tednov nadaljuje upor Palestincev proti izraelski zasedbi.

Egiptovski predsednik Mubarak, ki je na daljšem potovanju po Evropi in Združenih državah, je pozval izraelskega ministrskega predsednika Šamirja, naj sprejme pobudo o sklicanju mednarodne mirovne konference.

O bližnjevzhodnem položaju je spregovoril tudi sovjetski voditelj Gorbačov, ki je izrekel upanje, da bodo Izraelci in Palestinci sklenili pravičen mir.

Težave našega Slovenskega stalnega gledališča

Upravni svet Slovenskega stalnega gledališča v Trstu je na svoji zadnji seji ugotovil, da kljub omejitvam stroškov ustanovi manjka za redni zaključek sezone 320 milijonov lir in da bo torej le s težavo lahko izpolnila obveznosti, ki jih narekujejo ministrski predpisi o 100 predstavah v lastni hiši. V predsedniškem poročilu je prof. Jože Pirjevec podal pregled opravljenega dela v zvezi s prilagoditvijo Kulturnega doma protipožarnim predpisom. Z najemom posojila je bila odstranjena lesena obloga v dvorani, zamenjan moquette, nameščene nove zavese in predelani stoli tako v parterju kot balkonu. Vsa ta dela so stala okrog 300 milijonov lir, v naslednjih obdobjih pa bo treba popraviti še električno napeljavo, predelati malo dvorano in prilagoditi vhode novim predpisom. Celotni strošek bo presegal milijardo 200 milijonov lir. V drugem delu svojega poročila je predsednik spregovoril o stikih, ki jih je imel pri pristojnih državnih in krajevnih oblasteh za rešitev finančne stiske gledališča. Pri tem je še posebej omenil sestanek s podtajnikom notranjega ministristva Spinijem, pismo, ki ga je odposlal zunanjemu ministru Andreottiju in predsedniku deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine Biasuttiju. Oba sta zagotovila svojo podporo, pričakujemo pa konkretnih pobud.

Sledilo je poročilo ravnatelja dr. Miroslava Košute, ki je poudaril, da je gledališče kljub finančnim stiskam v prvem delu sezone izpolnilo načrtani program in

z velikim uspehom realiziralo Nušičevo »Sumljivo osebo« in Cankarjevega »Kralja na Betajnovi«. Ti dve deli sta bili tudi prijavljeni na 33. festival Sterijino pozorje v Novem Sadu. Vprašanje, ki ga je postavil članom upravnega sveta, pa je zadevalo bodoče delo do konca sezone, kako torej kljub omenjenemu primanjkljaju uresničiti predvideni načrt do konca zimske sezone, ki naj bi se končala 30. aprila, in program letne sezone, ki naj bi bila julija.

Blagajnik Silvij Tavčar je analiziral trenutni finančni položaj gledališča in ugotovil, da je ministrstvo svoj prispevek povišalo za 90, dežela Furlanija-Juljska krajina pa za 20 milijonov. S temi novimi dohodki in z dosledno politiko varčevanja je bilo moč znižati proračunsko predvideni primanjkljaj 500 milijonov lir na 320.

Iz razprave je bilo razvidno, da primanjkljaj lahko krijejo le javne ustanove, tako na državnih kot krajevnih ravni, zato bo treba napeti vse sile, da bo gledališče preživelo sezono. Glede podpisa pogodb z umetniškimi ansambli in tehničnim osebje pa so bila mnenja deljena, saj sta bila izdelana dva predloga, in sicer podpis pogodb do konca zimske sezone, oziroma za nadaljnjih 120 dni v roku 1. februar - 31. julij. Z večino je bil odobren predlog podpisa pogodb do konca aprila z obvezo, da bo upravni svet napravil vse potrebne korake za zagotovitev tudi poletne sezone.

Umetniško in tehnično osebje gledališča se s tem sklepom ne strinja in je v znak protesta oklicalo stavko.

Vloga poldržavnih podjetij v Furlaniji Juljski krajini

Prisotnost podjetij z državno soudeležbo v Furlaniji-Juljski krajini je potrebna in jo je treba še okrepiti. To izhaja iz vseh nastopov na tretji deželni konferenci o vsedravnih soudeležbah in to je tudi stališče vlade.

Tako je dejal minister za državne soudeležbe Granelli v sklepnem govoru, s katerim se je v soboto, 24. t. m., končala v Trstu omenjena konferenca, na katero so delovni ljudje, podjetniki in javni upravitelji nestrpnost čakali v upanju, da pride na njej do odgovorov na žgoča vprašanja o premnogi krizni položaji na javnem, predvsem industrijskem sektorju.

Do teh odgovorov pa je prišlo le deloma, kar je pri sindikalistih vzbudilo glasno negotovanje, a tudi kritike javnih upraviteljev. Minister se je jasno obvezal, da bo pred koncem februarja sklical v Rimu predstavnike deželne uprave in sindikatov, da se rešita dve vprašanji. Prvič: metoda dela pri obravnavanju kriznih vprašanj in pri razpravi o vlogi javnega sektorja pri nas, saj ni mogoče leta čakati na novo konferenco, na kateri neizbežno pride do kontestacij brez konstruktivnih per-

spektiv. Najti je treba torej stalno obliko posvetov in sprotne preverjanja. To pa velja tudi za ostale predele države, tako da je na ministrstvu nujen poseben urad, ki naj vzdržuje stike z deželami. Drugič: skupno je treba sprejeti obvezujoč in točen načrt o tem, kaj se da storiti. Nekaj zelo stvarnih točk je bilo že v poročilu predsednika družbe IRI Prodiya, je dejal minister Granelli, ki je zavrnil kritike, ki so letele nanj. Tudi Granelli se je dotaknil škedenjske železarne in potrdil, da ji ne preti likvidacija, temveč globok preustroj. Govoril je dalje o ladjedelnstvu, Dieslovih motorjih, nove elektrarne v Tržiču, nujnosti obnove zakona za rudarstvo, ki naj reši Rabelj in o drugem. Poudaril je tudi nove perspektive, ki se odpirajo s pobudami družbe Aeritalia v Ronkah, s širjenjem družbe Informatica in nekaterimi drugimi pobudami. Če se je vlada zavzela za krepitev znanstvenih ustanov in raziskovalnih središč v Trstu, je treba uresničiti tudi gospodarske pobude, ki naj njihove izsledke izkoristijo v gospodarske in tudi zaposlitvene namene. Perspektivo odpira tudi popuščanje napetosti v Evro-

20-LETNICA DRUŠTVA TABOR NA OPČINAH

Slovensko kulturno društvo »Tabor« na Opčinah je v nedeljo, 24. t. m., proslavilo 20-letnico obstoja. Kot je naglasil predsednik Rinaldo Vremec, je bila jubilejna prireditev na sredi poti med bližnjim slovenskim kulturnim praznikom v imenu Franceta Prešerna in med rojstvom »Tabora«, ki je bil ustanovljen na začetku decembra 1967, po združitvi ločenih domačih organizacij, ki so odražale stanje iz kočljivih povojnih let.

Dvorana Prosvetnega doma je po duhoviti zamisli Miloša Jugoviča zaživela trodelno: na odru so peli člani moškega in ženskega pevskega zbora pod vodstvom Sveta Grgiča, na nasprotnem koncu je pel mladi zbor »Primorec-Tabor« pod taktirko Matjaža Ščeka, na pol poti med obema pa je bil zanimiv izzivalni prostor za poezijo. Na sporedu je bil mladi Cankar, v svoji bohemski sobici in podan rahlo kabaretno, hote na robu kiča, kot nam je zaupal režiser Marko Sosič. Njegove ljubezenske verze so podajali Giuliana in Alda Sosič ter Drago Gorup, nekako v tonu, kot bi ga bil sposoben sam pesnik v razpoloženju zunanje prešernosti in notranje bridkosti. Aleksander Ipavec je s harmoniko spremljal to igrivost, ki je imela v sebi tudi nekaj fin-de-siècla. Žaromet je preskakoval po tem trojnem prizorišču in ustvarjal zanimivo povezavo med tradicionalnim in povsem novim pristopom k nekemu kulturnemu praznovanju. Stare fotografije in plakati pod stekli na steni so dali še zgodovinski pečat jubilejni prireditvi, s katero je openski »Tabor« dostojno in izvirno počastil 20 let uspešnega dela v domači vaši in v širšem zamejskem prostoru.

SEMINAR V KOPRU

V Kopru je bil seminar italijanskega jezika in kulture. Šlo je za že tradicionalno prireditev, ki je namenjena šolnikom in dijakom italijanske manjšine na tamkajšnjem področju. Letošnji seminar je posebej posvečen italijanski književnosti, umetnosti in gledališču. Ob tej priložnosti sta bila na obisku gledališka igralca Gabriele Lavia in Monica Guarritore, ki v Trstu nastopata v Shakespearovi drami »Macbeth«.

RIBE V TRSTU SO UŽITNE

Tržaška občinska uprava zagotavlja, da ribe, ki jih prodajajo v Trstu, niso zastrupljene ali okužene s škodljivimi snovmi. Vsak dan ribe namreč pregledajo izvedenci Krajevne zdravstvene enote. Sploh pa ni nevarnosti, da bi bile v prodaji ribe iz tržaškega zaliva brez predhodne kontrole. Vse ribe, ki prihajajo iz krajevnih vod, so namreč v prodaji izključno na veliki tržnici na nabrežju Sauro, kjer jih natančno pregledajo. Neutemeljena zaskrbljenost se je porodila v preteklih dneh zaradi izliva strupene tekočine v Rižano.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Gostuje gledališče G. Belli - Rim

Dario Fo

Chi ruba un piede è fortunato in amore
Režija Antonio Salines

V Kulturnem domu: 28., 29. in 30. januarja 1988 ob 20.30.

Zadnji Reaganov govor o stanju v državi

Ameriški predsednik Reagan je imel v kongresu svoj zadnji tradicionalni govor o stanju v državi na začetku zadnjega leta svojega dvojnega mandata. Kongres ga je sprejel z velikim navdušenjem in večkrat prekinil s ploskanjem 46-minutni govor. Predsednik Reagan se je izrekel za hitro odobritev ameriško-sovjetskega dogovora o evrozustrelkih. Pred dnevi se je pričela v senatu razprava za ratifikacijo dogovora. Reagan se je nadalje zavzel za novo po-

moč nikaragujskim kontrasom. V svojem govoru je poudaril, da so Združene države dosegle novo trdnost po sedmih letih njegovega predsedstva. Obvezal se je, da bo v zadnjem letu predsedstva ohranil trdnost ameriškega gospodarstva, se soočal z notranjimi socialnimi vprašanji in si prizadeval, da bi prišlo do novega dogovora o razorožitvi s polovičnim zmanjšanjem strateških jedrskih raket. Glede vprašanja zveznega deficita je krivdo zvrnil na kongres, češ da prepočasi izglasuje proračunske zakone.

Ameriški predsednik je s svojim govorom v glavnem potrdil nov zagon popularnosti po hudih težavah, ki so se začele predlanskega novembra, ko so republikanci izgubili večino v senatu in je nato prišlo do izbruha zadeve »Irangate« pa vse do borznega padca v oktobru. Ponovni vzpon pa se je pričel še zlasti z ameriško-sovjetskim vrhunskim sestankom in podpisom dogovora o odpravi evroraket.

—o—

DEŽELNA VLADA IN DRUŽBENE PODPORE

Deželni odbor je odobril zakonski načrt o smernicah in načrtovanju pobud s področja družbenih podpor. Kot je naglasil odbornik Brancati, je bil ta poseg potreben, ker še ni ustreznih vsedravnih zakonskih določil. Deželna uprava si bo po novem zakonu pridržala le okvirno načrtovanje in preverjanje, operativni del pa bo prepuščen občinam, ki ga bodo lahko izvajale samostojno ali pa v povezavah.

INFLACIJA V ITALIJI IN TRSTU

V petih mestih severne Italije so se januarja rahlo povišali življenjski stroški. Najvišji porast so zabeležili v Milanu, kjer so bili življenjski stroški v primerjavi z decembrom višji za devet desetink odstotka. Mesečni porast cen v Trstu, Genovi in Bologni pa je znašal 4 desetine odstotka.

VLOGA POLDRŽAVNIH PODJETIJ V FURLANJI JULIJSKI KRAJINI

■ nadaljevanje s 4. strani

pi, ki še krepi posebno vlogo Furlanije Julijske krajine v mednarodnih odnosih.

Minister je tudi podčrtal rdečo nit, ki se je vlekla v vseh nastopih: ni mogoče odpravljati ali preurejati zastarelih obratov, če se istočasno, vzporedno, ne ustvarjajo nove dejavnosti in nova delovna mesta. Spontano se malokaj reši. V tem je tudi vloga državnih soudeležb, za katere je minister dejal, da v Italiji nikakor niso za razprodajo in privatizacijo, temveč velika dediščina, ki pa jo je treba rešiti izgub in asistencializma. S tem v zvezi je Granelli dejal, da se je treba zavedati vsedravnega in mednarodnega položaja. Kriza ni le stvar državnih soudeležb v Furlaniji-Juljski krajini.

Sindikate je pozval, naj upoštevajo tudi pozitivne novosti in napore vlade ter javnih podjetij. Jasno pa mora biti, da je prva odgovornost — odgovornost vlade. Politiki ne smejo zvrčati svojih odgovornosti na javne finančne in gospodarske družbe.

Po koncu splošne diskusije in pred Granellijevim govorom je spregovoril tudi njegov podtajnik Santarelli, za deželo pa predsednik odbora Biasutti. Ta je o konferenci dejal, da je bila zanimiva in pozitivna.

Zakaj umirajo gozdovi v Sloveniji

■ nadaljevanje s 3. strani

kisu in drugim škodljivim plinom, ki se sproščajo pri praženju rude in predelavi vseh mogočih strupenih svinčevih odpadkov v topilnici v Žerjavu, se pridružijo na Ravnah še ogromne količine škodljivega prahu iz železarne. Tej zračni godlji se pridružijo še oblaki šoštanske termoelektarne, 400 ton na dan žveplovega dioksida izbruhajo njeni dimniki v svojo bližnjo in daljno okolico. Ta smrt potuje z vetrom v vse smeri, sledovi njenega kemičnega razdejanja pa so na rastlinstvu vedno hujši in pogostejši.

Gozdovi so dolga leta prenašali vse to z manj vidnimi posledicami, zdaj pa je njihova življenjska strpnost dosegla točko, v kateri se je kriza življenjskega okolja pokazala v vsej pošastnosti.

Ekonomska odvisnost koroškega kmeta je od gozda velika. Večina kmetij brez gozda sploh ne more shajati, saj jim daje tudi do 80 odstotkov letnega dohodka. Tu vidi in začuti kmet svojo ustvarjalnost in

družbeno pomembnost le v sožitju z gozdom. Danes skoraj ni več kmetije, ki ne bi bila zaznamovana s propadajočim gozdom. Okrog 40 pa jih je načetih že tako močno, da je njihov nadaljnji obstoj vprašljiv. Pobočja, kjer izginja gozd, so ponavadi zelo strma in je možnost drsenja tal vedno večja. Slaba prekoreninjenost tal z gozdnim drevjem ne zdrži več upora naravnim gravitacijskim silam, ki težijo s svojim bremenom vedno bolj navzdol v dolino.

Na vsem predelu Uršlje gore je poškodovanih osemdeset odstotkov vseh iglavcev, ki so za onesnaženi zrak še manj odporni od listavcev. Odpornih drevesnih vrst za tako onesnaženje ni, vsako leto je sleherna drevesna vrsta manj odporna. 700 ha prostrana »dolina smrti« med Črno in Žerjavom se bo čez nekaj let razširila do Šoštanja.

Kdorkoli taki kataklizmi ne verjame, naj pride v zgornjo Mežiško dolino, ki je do neba vpijoč »memento« vseh Sloveniji.

Z. T.

100-letnik dr. Stojan Brajša

V Podgori na Goriškem je bila v nedeljo, 24. t.m., prisrčna slovesnost, na kateri so počastili najstarejšega vaščana in daleč naokrog znanega in spoštovanega rojaka. To je dr. Stojan Brajša, ki je slavil 100-ti rojstni dan. Za to priložnost se je na dvorišču pred njegovo hišico zbralo veliko vaščanov, pa tudi prijatelj iz Gorice in še od drugod. Slavljenec na čast sta zapela moški zbor »Paglavec« in domači cerkveni zbor. Dr. Brajša je prišel voščiti tudi goriški nadškof Bommarco, ki je imel tudi pri-

V DRUŠTVU SLOVENSКИH IZOBRAZENECV v Trstu, Donizettijeva 3, bo v ponedeljek, 1. februarja, predaval zgodovinar dr. Janko PRUNK na temo »Škof Anton Bonaventura JEGLIČ in njegova nacionalna politika ob 70-letnici majniške deklaracije«. Začetek ob 20.30.

ložnosten nagovor. Slavljenec je bil vidno ganjen, in četudi ni javno spregovoril, se mu je na obrazu brala hvaležnost za to spontano počastitev.

Dr. Stojan Brajša se je rodil pred 100 leti v Pazinu v Istri ter je po prednikih tudi Hrvat. Po poklicu je odvetnik, poleg te službe pa je v nekaterih razdobjih tudi poučeval, tako po zadnji vojni na slovenskih šolah v Trstu. Občasno je bil tudi prevajalec in tolmač, predvsem pa je bil — zlasti v mlajših letih — plodovit publicist in kulturni delavec, ki je svoje znanje in sposobnosti dal na razpologo slovenski in hrvaški skupnosti. Pri tem se je srečeval z znamenitimi osebnostmi našega veka ter je bil med drugim pravni svetovalec nadškofa Sedeja. Med temeljnimi potezami njegovega značaja izstopata globoka vernost in iskrena dobrota do sočloveka. Bog mu daj še mnogo zdravja!

ZBOR RDEČE ARMADE V VIDMU

V videmski športni palači »Carnera« je bil v soboto, 23. t.m., edinstven glasbeni dogodek. Nastopil je namreč sloviti ansambel sovjetske Rdeče armade. Moški pevski zbor je z občutljivo ubranostjo in velikimi glasovnimi sposobnostmi zapel vrsto manj znanih ruskih ljudskih pesmi ter nekaj zborovskih skladb drugih narodov. Poleg zbora so nastopili tudi solisti in kvartet ter mali orkester, ki je spremljal nastopajoče. Med drugimi skladbami so zapeli arijo iz opere »Seviljski brivec« in nekaj italijanskih pesmi. Veliko navdušenje med poslušalci, ki so do zadnjega kottička napolnili športno palačo, pa je vzbudil nastop baletne skupine, ki je izvajala vrsto tradicionalnih ruskih in kozaških plesov.

—o—

V Ljubljani so v torek, 19. t.m., predstavili knjigo črtic Rafka Dolharja in pesmi Alberta Miklavca, ki jo je izdala Cankarjeva založba. Podobno knjigo je pred nekaj leti izdala Hranilnica na Opčinah z naslovom Prgišče Krasa. Enak naslov ima tudi knjiga, ki je izšla v Ljubljani in jo je predstavil Tone Pavček.

Ob novi številki dijaškega glasila Pot

Te dni je prišla iz »hišne tiskarne« liceja France Prešeren v Trstu nova, deveta številka ciklostilirane revije »Pot«, dijaškega glasila tržaških slovenskih višješolcev. Prejšnje številke so v tehničnem oziru nastale drugje, ta najnovejša pa se je — kot rečeno — v celoti rodila pod streho liceja, ki je tudi večinsko zastopan s prispevki; simbolično pa sta navzoča tudi zaveda Žiga Zois in Jožef Stefan. Glasilo je oblikovala skupina dijakov, ki se občasno menjujejo, njih stalna mentorica pa je profesorica Nada Pertot.

Glasilo »Pot« je prvič zagledalo luč sveta v letu 1985, ko smo proslavljali 40-letnico obnovljenega slovenskega šolstva na teh tleh. Zapolnilo je praznino, ki je bila nastala po usahnjenju dolgoletnega dijaškega glasila »Literarne vaje«. Že dejstvo, da se nekaj obnavlja po dolgem premoru, ki bi se lahko spremenilo tudi v konec, je kar se da spodbudno in vse pohvale vredno. Še lepši pa je občutek, ko začnemo listati do ciklostilirano glasilo in opazimo, da ne gre le za vztrajanje iz nekega ljubečega principa, marveč da se kaže tudi kvaliteta in z njo ustvarjalna sposobnost naših mladih. Ko analiziramo prispevke v najnovejši, deveti številki »Pot«, s presenečenjem opazimo pestrost sestavkov tudi po zvrsteh, kar gotovo ni nikaljuče in kaže na večšo mentorsko roko v ozadju.

Tako imamo v tej številki intervju, razpravo, pesmi, gloslo, potopis, oceno, literaturo v ožjem pomenu, pa še nekaj satire, razmišljanja in spremno grafično opremo za na vrh. Nič hudega — in naravno je, da je marsikaj tega še v zametkih, čutimo pa svežino, fantazijo, mladostno radovednost in iskanje vrednot. Mimo manjših spodrslijavov lahko govorimo tudi o zelo spodobni slovenščini, kar je še dodaten razlog za veselje, ki ga občuti bralec, navezan na to naše temeljno bogastvo. Prav je, da temu splošnemu pogledu na dijaško glasilo »Pot« dodamo — če že drugega ne — vsaj imena mladih avtorjev: Aleksandra Skrinjar, Valentina Hrovatin, Maša Bandelj, Dana Svetina, Nada Rojc, Mitja Švab, Vladica Vodopivec, Poljanka Pavletič, Tom Hmeljak, Tanja Carli, Martina Mosca, Igor Ostrouška, Erika Buzečan, Maila Ozbič, Tomaž Martelanc, Erik Švab, Mitja Ozbič in Martin Sosič. Pa še imena oblikovalcev in ilustratorjev: Helena Volpi, Mitja Starc, Alenka Bandi, Marjana Opelt, Peter Klinc, Maša Bandelj, Igor Poljšak, Jagoda Škerlj, Dejan Legiša, Nada Čok, Ivan Blasutto in Gorazd Bajc. Mladim sta v že omenjeni »hišni tiskarni« na liceju France Prešeren pomagala asistenta Antek Terčon in Ksenija Bandelj.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova številka Celovškega Zvona

»Čutim se polnopravnega državljana tiste domovine, ki ji je pasaport izstavil Prešeren, ki ji je himno napisal v svoji »Dumi« Zupančič, ki ji je valuto iz zlitine samozavesti in zvestobe skoval Cankar — tiste nadzemljepisne Slovenije, ki se ji meje raztezajo do Niagarskih slapov in do Pico Esloveno v Andih... Idealna Slovenija torej, ki obsega več kakor Socialistično republiko Slovenijo, več kot koroško, porabsko in primorsko manjšinstvo, več kot gastarbajtersko in politično diasporo — Slovenija kot šifra naše udomljeno- sti na Planetu, naše kozmične identitete...«

Tako se glasi odlomek iz uvodnika, ki ga je Alojz Rebula napisal za novo številko »Celovškega Zvona«. Ta vstopa letos v šesto leto izhajanja. Med listanjem te številke, sedemnajste po številki od začetka izhajanja, nas že kazalo opozori na nekaj tehtnih prispevkov. Tak je vsekakor esej Andreja Capudra z naslovom Na poti v Kanaan. Gre za razmišljanje o smislu in poteh slovenstva ob iztekanju drugega tisočletja; esej je avtor prvič bral na lanskim študijskih dneh v Dragi.

Kazalo nam dalje vzbudi radovednost, kaj obsega sestavek z naslovom »Ob dvestoletnici ameriške ustave«. Bolj kot naslov vleče ime avtorja: to je France Bučar, pronicljivi opazovalec in analizador slovenskega življenja na zaslonu svetovnega dogajanja, opremljen z globoko erudicijo in prav tako globokim čutom za vrednote demokracije, svobode in človekove veličine. Njegovo razmišljanje o ameriški ustavi se zato sprehaja tudi po Evropi in na domačih tleh, zaključuje pa se s temile stavki: »Bistvo ameriške ustave je ravno v tem, da omogoča praktično skoraj neomejen prostor za spremembe. Prav zato, ker ne pomeni vnaprej izdelanega modela kake povsem določene družbene ureditve. Zato bo lahko nudila prostor tudi novemu pogledu na svet, ki se oblikuje na obzorju, novi paradigmi, ki vstaja iz sedanje splošne družbene krize, ki je zajela tudi Ameriko. In lahko si privoščiti demokracijo, ki je državam z vnaprej izdelanim modelom družbene ureditve nedostopna.«

Med številnimi ostalimi zanimivimi prispevki v zadnji številki »Celovškega Zvona« izstopa kratek, pa dragocen prispevek Franceta Goloba o nagrobnih tablah na Koroškem. Naslov se glasi »Konservatorska dokumentacija iz materialne kulture koroških Slovencev«. Prispevek obsega tudi slikovno gradivo. Intervjuvanec v tej številki revije je tokrat prof. Janez Gradišnik, znani kulturni delavec in pričevalec o življenju generacije, ki ima danes 70 let, prav kot Gradiš-

nik, s katerim se je za »Celovški Zvon« pogovarjal France Pibernik.

V tej številki zasledimo tudi dvoje imenitnih, svetovno znanih peres, ki prihajajo v prevodu med slovenske bralce. Prvi je filozof Kierkegaard, ki je zastopan s kratkim esejem pod naslovom »Duh, ki oživlja«. Drugi pa je Stefan Weig s kratko zgodovinsko gloslo »Zapečateni vlak«. Mišljen je vlak, ki je popeljal Lenina preko Nemčije v revolucionarno Rusijo — z vsem zelo znanimi posledicami.

Vse doslej povedano pa je le kratek izbor iz 17. številke »Celovškega Zvona«, za katerega mogoče ne bo odveč, če navedemo njegovo vizitko v podnaslovu na prvi strani: to je »na krščanskem pogledu na svet in kulturni enotnosti vseh Slovencev osnovana publikacija slovenskih kristjanov in vseh, ki iščejo z njimi pogovor«.

—o—

»Čisava župa«

Ze dolgo ni prišla med slovenske bralce knjiga, ki bi tako posrečeno predstavila domača jedila neke pokrajine, v tem primeru južne Koroške, kakor jih vsebuje knjiga pod tem naslovom, ki je pravkar izšla pri Mohorjevi v Celovcu. Knjigo je pripravila Tatjana Angerer in vsebuje kuharske recepte več sodelavcev, zbrane po posameznih koroških predelih: Rož, Podjuna, Zila, Gure, pa tudi Kanalska in Mežiška dolina, ki sta bili vse do tega stoletja del Koroške.

Knjiga je dokument domače kuharske kulture na tem območju in nam prinaša dokajšnje število receptov za jedila, nekaj tudi za posladek in napitek. Verjetno bi bilo mogoče to zbirko v prihodnje še dopolniti, ker so najbrž še kateri recepti, ki niso bili zapisani. Urednica pravi v uvodu, da je bil namen izdaje te knjige predvsem v tem, da iztrga pozabi stare jedi in jih ohrani v čimbolj izvorni obliki bodočim rodovom.

Hvalevredno je, da se je urednica držala kolkor mogoče izvornih nazivov jedil in ni zapadla v skušnjava njihovega prirejanja v knjižno, pogosto ponesrečeno obliko. Tako je župa ostala zares »čisava«.

V nekaterih primerih je pod domačim nazivom še domnevno knjižno, ki pa očitno ni pravilno. Ali je npr. masovnják knjižno res lahko »sejemski močnik«? V tem primeru gre za dve jedili, dokaj podobni, in masovnják oz. masenk seveda ni močnik. Tudi ovčja prata ni pravilno razložena s »pečenko«, saj se ta naziv nanaša na povsem določeno vrsto lepega in gladkega mesa s hrbta, ne pa na pečenko kot takšno. Iskanje kakih knjižnih oblik se seveda tudi ponesreči in je treba vzeti nazive takšne, kot dejansko so.

Značilna je v tem pogledu npr. frika, ki jo poznajo na Zili kot tudi v Kanalski dolini (pa tudi v gornji Soški). Narejena je iz ocvrtega oz. topljenega sira, priprava pa se po posameznih predelih nekoliko razlikuje. In kdo bi si mislil, da bomo našli v knjigi tudi navodilo za pripravo takšne preproste, vendar vedno tečne domače jedi, kot je skutenca?

Priročna knjiga nam na vsak način prinaša doslej najpopolnejšo zbirko domačih jedi iz Koroške, ki nam poleg svoje uporabnosti pomeni domače kulturno izročilo, na katerega doslej nismo bili dovolj pozorni.

Literarna nagrada Mohorjeve založbe

Leta 1984 je celovška Mohorjeva založba razpisala nagradni natečaj za biografski roman o kakšni znameniti osebnosti iz koroške slovenske zgodovine. Dobitnik nagrade celovške Mohorjeve založbe v znesku 25.000 avstrijskih šilingov je na Dunaju živeči pisatelj in kritik Lev Detela.

Njegov roman »Stiska in sijaj slovenskega kneza« pripoveduje o staroslovenskem karantanskem knezu Borutu, ki je kot zadnji slovenski vladar pripadal še staremu poganskem svetu. Lev Detela na zanimiv način pripoveduje o enem najbolj zanimivih in prelomnih obdobjih stare slovenske in evropske zgodovine, o pokristja-

njevanju Slovencev, a tudi o stiskah in vojnih nevarnostih, zaradi katerih mora knez poklicati na pomoč Bavarce, ki leta 743 potolčejo Obre. Tedaj je konec popolne državne samostojnosti Slovencev. V obrazložitvi Detelovega romana ugotavlja lektor celovške Mohorjeve založbe Vinko Ošlak, da je »delo napisano preprosto, pregledno in ves čas zanimivo. Pisateljevemu jeziku bo lahko sledil vsakdo, četudi nima predznanja o obravnavanem predmetu, pa tudi če ni vajen težjega literarnega sloga«. Nagradjeno delo Leva Detele bo pri celovški Mohorjevi založbi izšlo tudi v knjižni obliki.

Sodobno kmetijstvo

Vinogradniška dela v januarju

Gnojimo težje zemlje, saj se hranila v njej počasneje pomikajo h koreninam, zato jih tudi prej potrosimo. Uporabimo kompleksno gnojilo za vinograd, količino pa določimo na podlagi analize tal in to vsake 3 do 4 leta, glede na pričakovan pridelek grozdja. Če gnojimo s hlevskim gnojem, ga podkopljemo ob globoki obdelavi. Če zemlja ni zmrznjena, jo še lahko globoko obdelamo. Zemljo bo mraz tako lepo predelal. Če načrtujemo obnovo, sajenje mladega vinograda, je zadnji čas za pripravo zemlje rigolanje. Zemljo pripravimo pravočasno, da se do sajenja usede in ob nihanju temperature primerno razpade. Tako bo sajenje lažje, mladi trsi pa bodo bolj uspevali. Ne smemo opustiti založnega gnojenja. Le z rigolanjem lahko spravimo potrebno hranilo h koreninam, tako da so mlademu trsu na voljo že kar na začetku. Redno gnojimo kasneje, vsako leto le vzdržujemo ravnovesje hranilnih snovi v tleh. Vso skrb posvetimo trsnim cepljenkam, ki so zelo kakovostne le iz odbranega, izhodiščnega materiala, kjer je velik del iz klonske selekcije.

Pred vrati pa je tudi eno najbolj strokovnih del, rez vinske trte. Letos ne bomo hiteli, saj ne vemo, kakšno vreme nas lahko preseneti v februarju.

Katastrofalne pezebe nas opozarjajo, da z rezjo ni dobro preveč hiteti. Če ste strokovno rezali po preteku najnižjih temperatur, ste pridelali več grozdja kot tisti, ki navodil niso upoštevali. Več o sami rezi drugič.

V hudi zimi v vinogradu ne moremo delati, zato naredimo obračun dela v prejšnjem letu. Premislimo o storjenih napakah in pravočasnosti temeljito opravljenih del. Vinska trta ne prenese polovičnega dela. Dovolj zgodaj ji moramo zagotoviti vse, kar potrebuje. Priskrbimo si orodje in opremo za vsa najpomembnejša dela. Prijetneje je zdaj v vinski kleti. Redno nadzorujemo vino v posameznih posodah. Tako je občasna pokušnja vina redno in prijetno kletarsko opravilo.

Prvi pretok smo pri lanskem letniku priporočili novembra ali decembra. Po 6 do 8 tednih opravimo drugi pretok in ob pretoku tudi primerno žveplamo. In kako primerno žveplamo? Če je vino normalno, kar ugotovimo s pokušnjo ali testom, uporabimo 3/4 do 1 trak žveplovega zakada ali žveplenice, in sicer na 100 litrov vina. To obliko največ uporabljamo pri nas. Ob drugem pretoku čim manj zračimo, zlasti če vino hranimo v leseni posodi. Tudi aromatične sorte ob drugem in tretjem pretoku manj zračimo, da ohranimo aromatične snovi.

Navadno se vina ob prvem pretoku zbistrijo, kar je dokaz, da nega vina normalno poteka. Nekatera vina se ne zbistrijo sama. Treba jim je pomagati z enološkimi pripomočki iz betonitov in želatine. Enološko sredstvo za čiščenje izberimo šele po testiranju čiščenja majhnih količin.

Vinske bolezni povzročijo glivice in bakterije. Napake nastanejo zaradi posebnih kemičnih sprememb v vinu ali zaradi

vonja in okusa po tujih snoveh. Bolezni so kan ali, kot mu pravijo, vinski cvet ali bera, cik, očetni cik, vlečljivost, mlečni cik, manitni cik, razpadanje vinske kisline in grenkoba rdečih vin.

Napake pa so boekser, porjavitev, okus po lesu ali sodu, plesnobi, duh in okus po oksidaciji, okus po žveplovi starini, duh in okus po masleni kislini, miševina, okus po zraku, praznini, počrtnitev, pobelitev, beljakovinska motnost, okus po pečljivini, po zamašku. Pri mladem vinu se največkrat pojavi boekser, to je vonj in okus po vodi-kovem žveplecu, se pravi po gnilih jajcih. Takšno vino takoj pretočimo z močnim zračanjem in primerno žveplamo. V nekaj dneh bo dobilo normalen vonj in okus.

Pri lanskem vinu je bil boekser zelo nevšečen in ob tem času na prvem mestu od vseh napak in bolezni, pri vinu. Vinarji naj bodo pozorni na primere zastarelega boekserja, ki ga je težko odpraviti.

Z. T.

Nega rezanega cvetja

Pozimi si bivalne prostore radi lepšamo z rezanim cvetjem, ki ga nameščamo v različne posode. Najbolj primerno, dragoceno in zdaj tudi že drago darilo je cvetje. V cvetličarnah nudijo vse sorte cvetja in zelenja za različne priložnosti. Dober prodajalec se bo pozanimal, za kakšen namen potrebujemo šopek in tudi kako košati naj bo. Na pravilno izbranem mestu v sobi bo šopek enako slavnostno in barvito učinkoval kot veliki šopki v cvetličarni.

Cvetličarne imajo vse leto dovolj nageljnov, pa tudi vrtnic in tudi gerber. V tem obdobju prodajajo tudi cvetove rume-nih in oranžnih ter rdečih lilij. Marsikje so

dalje na 8. strani ■

LEV DETELA

Dunajski valček

5 za izgubljeno preteklost

Roman desetih srečanj in pričakovanj

Ko mi je postalo nadvse neprijetno in sem se moral odločiti ali za obisk ali pa za umik, so se na stopnišču oglasili nalahni koraki. Preden sem se mogel dodobra ozreti, sem zaslišal dobro znani glas: »Najina pota se srečujejo, kadar se najmanj nadejam.«

Ana Marija mi je ponudila roko v rokavici, ki ji je segala do komolca.

»Oprostite, da vas na tak nevljuden način spet vznemirjam,« sem rekel v zadregi. »Vem, da ste presenečeni. Toda le zelo na kratko se mudim na Dunaju, preobložen z delom.«

»Ah,« je rekla. »To pač ni posebno prijetno. Dunaj je mesto, ki obiskovalcem nudi obilo zanimivosti.«

»To telefonu vas nisem mogel doseči,« sem se zlagal. »Tako sem skušal danes, ko imam nekaj prostih ur na razpolago, obiskati vašega gospoda očeta in se z njim in vami pogovoriti o daljnih in novih zanimivostih iz naše domovine.«

»Nič hudega, da ste prišli na tak nekoliko nenavaden način,« mi je odgovorila. »Moj oče, ki je bil spomladi precej bolan, se je ravno nekoliko pozdravil. Gotovo bo obiska vesel.«

Iz drage torbice iz krokodiljega usnja je potegnila stanovanjske ključke in odklenila z bakrenimi ploščicami obita vhodna vrata.

Vstopila sva v veliko svetlo predsobo. Na stenah so visele podobe starih gradov in mest, med njimi bržkone tudi portreti članov družine Sternberg. Stal sem na dragocenem rdečem tepihu, pod lestencem, ki je svojo žarko luč sipal prav na podobo mojega rodnega mesteca z nekdanjim slikovitim gradom ob Dra-

vi. Druga slika je prikazovala grad od blizu. Pred mano so se spet dvigala visoka železna vrata, toda zdaj so bila odprta. Pot, posuta z belim peskom, je vodila skozi skrbno negovani park vse do temnorumenega poslopja z okrasnimi stebriči in stebri, z visokimi okni in vitko streho, ki jo je krasilo žlebovje, na robovih umetelno spremenjeno v okrasje iz železnih zmajev in volkov, ki ob deževju iz svojih odprtih gobcev bruhajo curke vode v kotanje pod seboj. Vendar se nisem mogel podrobneje muditi z ogledom zame zelo zanimive slike, zakaj pristopila je služkinja in me poprosila, da odložim površnik. Peljala me je čez širok hodnik do sprejemnice, v kateri je moja vznemirjena postava zdaj odsevala v bleščeče pološčenem parketu.

Stara gosposka stanovanja imajo svoj čar. Kot da jim je dolga zgodovina podarila posebno usodo, ki zdaj govori zase. Sicer je res, da jim stanovalci vtisnejo svoj osebni pečat, vendar pa tega tako popestrijo z dragocenimi predmeti, družinskimi sijajnostmi in drugimi slikovitostmi, da se človek kar izgubi med bleskom in bliščem in je ob koncu tudi sam, sredi leska sveta, skorajda le kos pohištva. V takih stanovanjih je potreben stanovit napor, s katerim moraš premagati popredmetenje okoli sebe. Potrebna sta moč in kljubovanje, da si ohraniš lastni človeški obraz in svojo lastno usodo.

Kar obžaloval sem svojo lahkomišelnost, ki me je potegnila v to pustolovščino in v to nečloveško bleščeče stanovanje. Toda zdaj nisem mogel več nazaj. Že so se odprla neka stranska vrata in spet se je oglasil dobro znani glas Ane Marije.

»Moj oče je zelo vesel, da ste zdaj končno pri nas,« mi je rekla. »Zakaj že pred letom sem mu povedala nekaj o najinem nočnem srečanju. Spočetka smo mislili, da nas boste kaj kmalu obiskali. Potem, ko ni bilo od vas nobenega glasu, pa smo se vdali v usodo. Moj oče je sicer večkrat vprašal po vas, potem pa je tudi on menil, da vas k nam nikoli ne bo. Pripravite se na poseben sprejem. Verjetno mu boste morali na veliko pripovedovati o bistvenem in nebistvenem iz vaših krajev.«

— Si slišau a, de mislejo taku u Italiji koker u Jugoslavji naredet nove ustave. Tam pravejo, de zdej, ke je kriza ses ta staro ustavo ni moč naprej. Tle se pej prtožavajo, de način, kaku se zvole parlament, ni dober jn zatu parlament slabo funkcionira. Jn taku je treba vse na novo.

— Ja, ja. Jakec moj, vse na novo. Meni mi pride naprej an ruski pisatel al pesnik, ke je pisau prauce od žvali. Nekšen Krilov. Uan je napisau, de so se zbrale nekšne žvali, de bojo skupej godle. Sm vre pozabu, katere žvali so ble ma denmo reč, de je biu medved, šimja, vouk jn sraka. Jn so si preskrbele štrumente jn se lepu vsedejo, de bojo godle. Ma ni šlo. So si mislele, de morbet slabo sedijo. So se lepu presedle jn se denile bol na okroglo. Ma spet ni šlo. Pole provirajo še na druge načine, bol na glih, se obrnejo če, se obrnejo les ... Ma neč ne pomaga. Ne gre jn ne gre. Tabat je pasau tam an slauc jn so mu povedali jn ga

prašali, kaku morejo sedet, de bojo lepu godli. Ma tisti slauc jem je reku, de uani lahko sedijo koker čejo, ma lepu godli ne bojo nikoli, zatu ke jem tu ni dano.

— E, dobra je ta. Glih koker tiste žvali, so tudi naši ministri, sekretari jn politiki. Pousod ješčejo faler: de slabo sedijo, de so slabi štrumenti, de so note slabo pisane, de je slaba luč jn vse sorte. Ma de be kašnemi padlo u glavo de je morbet uan tisti, ke ne zna, tu ne. Zatu ke politiki so strašno guišni, de uani vse znajo narbulše, de uani nikoli ne falijo. Jn če gre kej narobe so krivi zmiram drugi. Al štrumenti, al vreme, al opozicija al kar češ.

— Ma jest rečem, de an dober godec lepu zagode tudi na an slab štrument. Anmu slabmu godcu pej lahko daš narbol fin štrument ma uan ne bo naredu neč. Samo mjavkanje.

— E, Mihec moj, kadar mi govorijo, de je kriza jn de je treba menjat štrumente jest jem zmiram rečem, de ne pomaga neč, menjat štrumente ma de je treba menjat godce. Ma na tu uho nečejo neč slišat.

— Se zna, de ne. Ma jest jeh zastopem. Kej češ: če be uani slišali na tu uho, be mogli jet. Jn kej be delali pole? Kadu bi jeh poslušau? Zatu ke brez oblasti jn brez policije be bli forte revni. Be bli ničle. Zatu se pej oblasti držijo ku klop. Nanka s kleščami ga ne zriješ.

— Zatu se pej poganjajo za bet zvoljeni. Jn kadar so volitve oblubavajo na levo jn desno vse sorte. Jn narod zmiram verje.

— Kepej. Sej mi smo veren narod.

—o—

V TISKOVI SKLAD NOVEGA LISTA

Jasna Repinc - Opčine L. 10.000; N. N. Trst L. 10.000; Bazilija Štanta - Medjvas L. 20.000.

NEGA REZANEGA CVETJA

■ nadaljevanje s 7. strani

še krizanteme pajkovske in marjete ter v vazi dokaj obstojne gladiole. Za zimski čas si velja zapomniti, da kupujemo šopke z obstojnejšim zelenjem, ker navaden asparagus hitro porumeni in se osuje. Na razpolago so tudi veje zimzelenih iglavcev in listavcev, ker mnogo dlje obstanejo zelene v vazi. Na Primorskem je moč dobiti vejice rožmarina ali sivke in drugačnih zimzelenih grmovnic.

Najbolj pogubno za šopke v domačih razmerah je zakurjeno stanovanje in s tem zelo malo vlage v zraku. Vode ne menjavajmo vsak dan, ampak le prilivajmo in dodajmo tabletko aspirina ali zličko sladkorja, kar obdrži cvetje bolj sveže. Pazimo, da je voda v vazi prozorna, čim se skali, jo odlijmo in natočimo nove ter dodajmo konservans, s katerim smo začeli.

Tako lahko ohranimo sveže cvetje nageljnov, gladiol, vrtnic, lilij vseh vrst, perunike in zgodnjega tulipana. Pri teh cveteh odstranimo par ali več spodnjih listov ter odrežemo pol cm stebela. Če nismo v vodo dodali nobene snovi, jo menjamo vsak drugi ali tretji dan in odstrižemo stebela v omenjeni dolžini.

Gerbera ostane sveža ves mesec, če jo damo v vazo, v kateri je samo 2 ali 3 cm vode in stebelu vsak drugi dan z ostrim nožem osvežimo rez.

Peclje vrtnic naj bi vsak dan pod tekočo ali vsaj v stoječi vodi odrezali pol cm. Žile v stebelu naj se ne bi posušile, zato je treba rezati v vodi.

Z. T.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Peljala me je v notranjost stanovanjskih prostorov. Živahno je odprla bela, tapcirana vrata in veselo zaklicala: »Papá, tu je končno mladi mož, o katerem sem ti toliko pripovedovala. Zdaj je našel čas in pogum, da se pogovorimo.«

Stopil sem v manjši prostor z zelenimi tapetami in dragocenimi zavesami na oknih. Očitno sem stal v grofovi delovni sobi, zakaj izza pisalne mize je stal visok in suh star gospod in se mi nasmehnil. Priklonil sem se in mu povedal svoje ime, grof pa mi je ljubeznivo dal roko in me prosil, da se vsedem.

Kljub nerodnosti sem s seboj prinesel darilo, o katerem sem mislil, da bo Sternberga zanimalo. Z rahlim vljudnostnim nasmehkom sem mu izročil precej zajetno knjigo o našem mestecu ob Dravi, prepolno lepih barvnih slik iz starejšega in novega časa. Tudi za Ano Marijo sem prinesel majhno presenečenje, iz orehovega lesa izrezljan ljudski Marijin kipec, ki ji bo morda všeč. In res je vzkliknila: »Oh, kako lepo!« Pa tudi grof se je razveselil darila. Prijetno mi je bilo pri srcu, da sem tako na neki način popravil neprijetni začetni vtis, ko sem tako rekoč padel s kljuko v roki skozi vhodna vrata naravnost v mirno, nevsečnostim se izogibajoče družinsko naročje grofa Sternberga.

Grof si je nataknil očala in začel z velikim vznemirjenjem listati po knjigi.

»Zelo lepa hvala, da ste mi to prinesli,« mi je dejal z nekoliko rezkim glasom. »Kar precej novega ste zgradili. Most čez Dravo ... Ja, ja, spominjam se, kako se je moj oče še v kočiji vozil čez stari leseni dravski most k grofu Draškoviću na Hrvaško ... Ja, Drava teče in čas teče, ura pa nič ne reče ... Stanujete prav tam, ob Dravi?«

»Ah, ne! Že dolgo me več ni v domačem kraju, saj sem zaposlen v glavnem mestu.«

»Imate v rojstnem kraju še kake sorodnike?«

»Žal me k Dravi vodijo le še lepi spomini ... Na mladost, na moje umrle starše, na slikovitost stare cerkve in mestnih hiš, posebno pa na vaš skrivnostni grad ...«

»Torej se vam je zdel skrivnosten?« mi je vpadel v besedo.

»Zelo skrivnosten,« sem rekel zasanjano.

»Ja, grad ob Dravi ... Zame je bil tisti kos svetá, tisti čar zemlje, če tako hočete, nekaj samo po sebi umevnega ... Grad smo dedovali iz roda v rod ... Moji predniki so se bolj malo zavedali, da se lahko veter tudi spreobrne ... Ponosni so bili na svojo zgodovino ... Bore malo so mislili, da morda kaj niti ni v redu ... Tisti ponos je bil velikokrat pravi napuh ... Grad je bil vsem na očeh ... Ne le kot lepota, kot slava ali kot skrivnost, kot ste ga vi občutili ... Premalo smo se zavedali, da graščina lahko bode v oči ... Moč in sijaj, bogastvo in blesk so velikokrat zgrajeni na žuljih, na trpljenju drugih ... Na revščini mnogih ... Potem, po francoski revoluciji, * se je izkazalo, da se tisočletni red lahko tako rekoč čez noč spremeni ... Mnogi plemiči so se šele tedaj vznemirili ... Nič ni bilo več tako kot prej ... Marsikdo je postal negotov ... Bali so se lastne sence ... Potem pa se je večini začelo dozdevati, da je Francija daleč ... V Avstriji da teče čas vedno svojo večno, ustaljeno pot. Ob Dravi, Savi, Donavi, Innu se nikoli nič ne spremeni ... Moj oče je bil drugega mnenja ... Menil je, da moramo svetu pokazati, da si nihče ne more zastonj nabaviti vstopnice v zgodovino ... Večkrat mi je rekel, da bodo vsi gradovi kmalu le še kup razbitega kamenja, očnelega tramovja in vlažnega pepela, če ne razvijemo velikega čuta odgovornosti do našega bližnjega, do tistih, ki so vojda bili »po milosti božji« nam v varstvo in odvisnost izročeni tlačani ... Morda sami veste, kako močno se je v dunajskem zboru politično angažiral ... Ugodna železniška proga ob Dravi je gotovo tudi njegovo delo ... Njegova zasluga ... V malem sem mu pozneje skušal slediti ... Vendar so bili časi vedno slabši, norost ljudi pa vedno večja ...«

* Leta 1789.

(Dalje)